

DARE

Depolarisation Activism for
Resilient Europe

Савремени изазови: ПОЛАРИЗАЦИЈА

Аутор: dr.sc. Маја Ненадовић

Croatian Education and Development
Network for the Evolution of
Communication - HERMES
Croatia

Kreisau-Initiative
Kreisau Initiative e.V.
Germany

Open Communication
Serbia

TRANSFORM
Sweden

Western Balkans
Network
Bosnia-Herzegovina

Co-funded by
the European Union

Овај пројекат је суфинансиран средствима Европске комисије. Ставови и садржај наставних планова су искључива одговорност њихових аутора и не одражавају ставове Европске комисије или организација које спроводе пројекат. Европска комисија није одговорна за било какве последице које произлазе из поновне употребе ове публикације.

Савремени изазови: Поларизација*

О пројекту

Иницијатива 'ДАРЕ - Деполаризацион Активизм фор Ресилиент Еуропа' ('Активизам за деполаризовану и снажну (отпорну) Европу') покренута је са циљем стварања простора за критички приступ учењу и дијалог усмерен на младе и њихов активизам у подручју савремених изазова као што су поларизација, радикализација, ментално здравље и кршења људских права. Образовни материјали DARE пројекта настоје да ојачају активно грађанство и европске вредности и да промовишу и оснажују гласове младих и њихов грађански ангажман.

За више информација посетите интернет страницу пројекта: www.depolarisation.eu

Теме

- 'Савремени изазови' тема - истраживање сложених савремених проблема који се обично не обрађују у школама;
- Проблем поларизације друштва (подела на две дијаметрално супротстављене стране или мишљења или уверења), проблеми који се везују уз тај феномен и како се она може неутрализовати или решити.

Контекст

Сложени, савремени проблеми не добијају увек потребан простор у школама широм Европе. Жеља нам је да инспиришемо наставу грађанског васпитања, социологије, етике или разредног часа смисленим садржајем који се бави релевантним проблемима у друштву и истовремено гради отпорност младих и критичко размишљање о овим темама.

Поларизација представља један од тих савремених проблема. Протеклих година сведоци смо дубоких подела мишљења, ставова, а због тога и понашања, када је у питању нпр. усвајање мера јавног здравља у вези са вирусом Цовид-19 или имиграциона политика и проблем избеглица у Европи. На који начин поларизација утиче на друштво и како неутрализовати њене последице?

Циљеви

- подизање свести о проблему поларизације у друштву;
- разумевање разлике између дебате (расправе) и дијалога (разговора);
- подстицање спремности на акцију и грађански ангажман по питању решавања поларизације друштва.

Исходи учења

На крају часа ученици ће моћи да:

- боље разумеју проблем поларизације друштва;
- дефинишу и препознају обрасце и примере поларизације;
- анализирају и наведу шта све може да се уради у конкретним ситуацијама (код појаве) поларизованих расправа о савременим темама.

* Напомена: ако вас занима ова тема и желите да је обрадите са ученицима кроз низ различитих активности, погледајте "Учионицу здравих сукоба: Приручник за наставнике о поларизацији", који је такође развијен у склопу пројекта DARE.

Материјал и опрема

лаптоп
 пројектор
 звучници
 интернет/Wi-Fi

Трајање

---

45 минута (један школски час)

Преглед активности на часу

Увод (10 минута)

Уводна активност овог часа се зове 'линија мишљења'. Припремите неколико поларизирајућих тема, које су специфичне за ваш национални контекст, и реците ученицима да, након што им прочитате дилему, заузму своје место у супротним угловима учионице (али да још увек остану окренути једни према другима), у зависности од одређеног става или мишљења које имају. Ево неколико примера који могу да вам помогну да створите такве 'линије мишљења' у учионици (тврдње/дилеме треба постепено мењати од једноставних или смешних према сложенијим):

- (а) Ученици који више воле музички бенд/извођача А одлазе на једну страну учионице, а они који више воле бенд/извођача Б одлазе на другу страну учионице.
- (б) Ученици који воле одређену храну/јело у односу на оне који не воле ту храну/јело.
- (ц) Ученици који подржавају одређене политичке ставове у односу на оне који их не подржавају.
- (д) Ученици који подржавају одређену политику (нпр. прихватање избеглица) у односу на оне који такву политику не подржавају итд.

Будући да су ученици подељени на две стране (они 'неодлучни' или 'равнодушни' према питању могу да стоје у средини, између две групе), након сваке изречене дилеме питајте само једног ученика из сваког 'у потпуности се слажем' или 'у потпуности се не слажем' (или апсолутно А против апсолутно Б) табора да објасне свој избор, тј. зашто верују у оно у шта верују. Подстакните супротстављене таборе да своје представнике подрже овацијама и аплаузом (другим речима, покрените такмичарски и поларизирајући дух).

Наставите да понављате ову активност са новим (поступно сложенијим) дилемама за 'линију мишљења' и тражите мишљење само једног ученика из сваког 'табора' и подстичите ученике да подржавају једни друге кроз навијање. (Не прозивајте групу 'неодлучних' или 'нисам сигуран' из средине да објасне зашто су 'између' два табора.)

Атмосфера у разреду би требало да буде наелектрисана, а ученици ангажовани и знатижељни око онога шта следи. Позовите их да седну и најавите да ће погледати кратак видео запис, а затим да ћете водити разговор о њему.

Гледање кратког видео записа Савремени изазови: Поларизација (5 минута)

Прикажите видео запис ученицима: <https://depolarisation.eu/sr/savremeni-izazovi-s/>

Разговор у разреду о видео запису и теми (20 минута)

Корисна питања за истраживање, разматрање и даље размишљање:

- Дакле, шта је поларизација? Зашто она представља друштвени проблем?
- Наведите неколико примера поларизације у нашој земљи?
- Шта да радите када упознате некога чије мишљење се разликује од вашег?
- Шта да радите када видите да други расправљају о нечему (и примећујете валидне аргументе код оба става, а ви сте негде у средини)?

Дебата вс. Дијалог - Кључне тачке (10 минута)

Наставник најављује завршну активност и подсећа све да је уводна активност изражавања мишљења била одраз начина на који функционише поларизација у друштву – супротстављене стране су 'гласне', док они у средини, неодлучни,...често ћуте, или се њихови умерени гласови утопе у галами две поларизоване групе.

Наставник на табли црта две колоне, једна са насловом 'дебата/расправа', друга са насловом 'дијалог/разговор' и од ученика тражи да опишу ова два различита начина комуникације. (Напомена: 'дебата' се односи на дискусију и расправљање у стварном животу, а не на 'формализовану академску дебату са правилима и судијом'.) Табла ће, након што наставник испуни колоне идејама ученика на крају изгледати отприлике овако:

ДЕБАТА	ДИЈАЛОГ
<ul style="list-style-type: none"> • ОБЕЛЕЖЈА: компетитивна, страствена, жестока, набијена емоцијама • ЦИЉ: победити, доказати да је ваш став бољи или пожељнији • РЕЗУЛТАТ: нема судије који ће одлучити победника, две стране се могу растати без решења (или уз појачано непријатељство и огорченост)	<ul style="list-style-type: none"> • ОБЕЛЕЖЈА: одмерен, мирољубивији, мање жесток, смиренији • ЦИЉ: разумевање туђег става, окупљање и заједничко истраживање теме или проблема • РЕЗУЛТАТ: обе стране боље разумеју и проблем и једни друге; више емпатије и могућности сарадње

Извори

- Пројекат DARE, наставни планови, додатни материјали и видео записи који се налазе на интернет страници пројекта: www.depolarisation.eu или www.resilienteurope.eu
- Paddy Uptown, "Dialogue and debate: two ways of communicating", на: www.futurelearn.com/info/courses/team-coaching/0/steps/69669

Адаптација активности за наставу на даљину

Ова активност се може прилагодити на много различитих начина: на пример, наставник може да одабере само једну тему о којој ученици прво расправљају, а након тога прелазе на дијалошки начин комуникације.

Такође, ова лекција се лако преноси у онлајн окружење јер се већи део усредсређује на размишљање и разговор ученика. Почетна активност (изражавање мишљења) се може одрадити тако што би ученици изразили своје ставове употребом емотикона или променом свог корисничког имена у 'за'/'против' итд.

Оцењивање и евалуација

Провера усвојености садржаја часа би могла да се заснива на оцењивању способности ученика да се укључе у дијалог, примењују вештине слушања и препознају начине помоћу којих би покушали да разјасне и разумеју туђе ставове без аргументовања против њега или покушаја да га побију.

Друга могућност оцењивања се може реализовати кроз задатак гледања вести или читања чланака. Након гледања или читања, ученици ће: а) идентификовати поларизирајуће питање, б) синтетизовати главне аргументе или ставове обе стране, ц) предложити излаз из поларизирајуће ситуације који се заснива на комуникацији (Како две групе могу боље да комуницирају? Шта би могло да буде решење или одговор на проблем око којег се не слажу?)

Идеје за домаћи задатак

Индивидуални или групни задаци:

- Спроведите истраживање и направите анализу описану у другом задатку за оцењивање (изнад). Израдите презентацију или напишите кратки есеј о томе.
- Спроведите акционо истраживање у свом непосредном окружењу. Одаберите тему која је незаобилазни предмет поновних дебата, дискусија и расправа између ваших родитеља, бака и дека, комшија, пријатеља и интервјуишите две стране које имају различита/супротстављена мишљења о теми. Свакако цитирајте неке од најбољих изјава које обухватају разлику између два супротстављена 'табора' мишљења или става. Будите креативни са питањима (нпр. пред крај ваших интервјуа питајте људе 'Шта би било потребно да промените мишљење о овом питању?', или 'Шта мислите, зашто Х (представник друге стране) верује у то? Шта би могао да буде мотив или разлог њихових ставова о томе?'). На крају припремите презентацију у којој ћете упоредити и анализирати поларизацију између две групе и идентификовати могуће 'тачке отварања' за деполаризацију и међусобно приближавање две групе.